

Overdenking / kerstverhaal – kerstdiner 2017

Dag allemaal

Deze maand december, deze kersttijd betekent voor ieder mens iets anders. Voor de een is er vreugde, voor de ander verdriet. Bijna iedereen vindt het een hele drukke tijd en waarschijnlijk zijn er een heleboel mensen die zeggen of denken: “Alweer Kerstmis, wat gaat de tijd toch snel!”

Over tijd gaat de volgende redevoering die een zekere Tuiavii hield voor zijn landgenoten. Tuiavii was een zuidzeeopperhoofd op het eiland Samoa in de stille oceaan. Hij reisde aan het begin van de vorige eeuw door Europa, leerde onze cultuur terdege kennen en verwonderde zich over onze vreemde en soms beangstigende manier van samenleven.

Zijn verhaal gaat over de Papalagi, Papalagi betekent ‘blanke’ of ‘vreemde’. Het is een aanduiding voor ons, voor de Europese mens, zoals die bekeken en beschreven werd door dit opperhoofd. De titel van zijn redevoering was:

De Papalagi heeft geen tijd

De Papalagi houdt van wat niet te grijpen is en toch bestaat - de tijd. Hij doet daar heel gewichtig over en vertelt er allerlei dwaasheden van. Hoewel er nooit meer tijd is dan tussen zonsopgang en zonsondergang verloopt, heeft hij daaraan nooit genoeg. De Papalagi is voortdurend ontevreden met zijn tijd en hij klaagt de grote Geest aan, dat hij niet meer gegeven heeft. Ja, hij lastert God en en zijn grote wijsheid door elke nieuwe dag naar een ingewikkeld patroon te delen en te verdelen. Hij doorsnijdt hem net zoals men kruisgewijs een kapmes door een zachte kokosnoot trekt. Elk deel heeft een naam: seconde, minuut, uur. De seconde is kleiner dan de minuut en deze kleiner dan het uur; alle tezamen vormen de uren. Om een uur te maken heeft men zestig minuten nodig en nog veel meer seconden.

De Papalagi doet daarover zeer gewichtig. Mannen en vrouwen, en zelfs kinderen die nauwelijks op hun benen kunnen staan, dragen in hun lendendoek, aan dikke metalen kettingen gebonden en om de hals hangend of om de pols gesnoerd, een kleine, platte, ronde machine, waarop ze de tijd kunnen aflezen. Dat aflezen is niet gemakkelijk. Het wordt de kinderen geleerd door de machine tegen hun oor te houden om ze nieuwsgierig te maken.

Zo'n machine, die men gemakkelijk op twee vingers kan dragen, ziet er in haar buik uit zoals de machines in de buik van de grote schepen die gij allen kent. Er zijn ook grote en zware tijdsmachines, die staan in het binnenste van de hutten of hangen boven aan de hoogste huizengevels, zodat ze van ver kunnen worden gezien. Wanneer nu een deel van de tijd om is, wijzen kleine vingers buiten op de machine dat aan en tegelijk begint ze te schreeuwen, een geest slaat tegen het ijzer in haar hart. Ja, als een deel van de tijd voorbij is, ontstaat er in een Europese stad een geweldig gedruis en lawaai.

Als dit tijdlawaai weerklinkt, klaagt de Papalagi: 'Het is vreselijk dat er alweer een uur voorbij is.' Daarbij trekt hij gewoonlijk een somber gezicht, als iemand die een groot lijden te dragen heeft; ofschoon er toch dadelijk weer een nieuw en fris uur naderbij komt. Ik heb dit nooit begrepen. Maar ik vermoed dat het een ernstige ziekte is. — 'De tijd gaat zo hard! Geef me toch een beetje tijd.' — Dat zijn de klaagroepen van de blanke man.

Ik zeg dat het waarschijnlijk een soort ziekte is; want aangenomen dat de blanke man lust heeft ergens het een of ander te doen, dat zijn hart ernaar verlangt bijvoorbeeld in de zon te lopen of in een kano op de rivier te varen of zijn meisje lief te hebben, dan bederft hij gewoonlijk zijn eigen plezier, doordat hij niet kan loskomen van de gedachte dat hij geen tijd heeft vrolijk te zijn. De tijd is er wel, maar hij kan hem met de beste wil niet ontdekken. Hij noemt duizend dingen die zijn tijd wegnemen. Knorrig en klagend hokt hij bij zijn arbeid, waarin hij geen lust heeft, die hem geen vreugde brengt, waartoe hij ook door niemand gedwongen wordt dan door zichzelf. Als hij dan opeens merkt dat hij toch tijd heeft, dat de tijd er wel is, of dat anderen hem tijd geven — de Papalagi geven elkaar vaak tijd, niets wordt zo hoog gewaardeerd als juist dat — dan heeft hij juist weer geen lust, of hij is moe van de vreugdeloze arbeid. En regelmatig wil hij morgen doen, waarvoor hij vandaag tijd heeft.

Er zijn Papalagi die beweren nooit tijd te hebben. Ze lopen verdwaasd rond en waar ze komen stichten ze onheil en verschrikking, omdat ze hun tijd verloren hebben. Die bezetenheid is een vreselijke toestand, een ziekte waarvan geen medicijnman hen genezen kan, die vele mensen aansteekt en diep ongelukkig maakt.

Omdat elke Papalagi angst heeft om zijn tijd, weet hij ook heel precies hoeveel maal de zon en de maan zijn opgegaan, sinds hij zelf voor de eerste keer het grote licht aanschouwde. Niet alleen iedere man, maar ook iedere vrouw en elk kind weet dat. Ja, dat speelt zo'n ernstige rol, dat het telkens met zekere gelijke tussenpozen gevierd wordt met bloemen en grote eetgelagen. Hoe dikwijls heb ik gemerkt, dat de mensen meenden zich voor mij te moeten schamen, wanneer mij gevraagd werd hoe oud ik was en ik begon te lachen en dit niet wist. 'Je moet toch weten, hoe oud je bent.' Ik zweeg en dacht: Het is beter, dat ik het niet weet.

Hoe oud zijn betekent, hoeveel manen geleefd hebben. Dit tellen en navorsen is vol gevaren want daarbij is bekend geworden hoeveel manen het leven van de meeste mensen duurt. Nu let eenieder goed op en als een groot aantal manen voorbij is, zegt hij: 'Nu moet ik spoedig sterven.' Hij bezit geen vreugde meer en sterft ook werkelijk spoedig.

Er zijn in Europa maar heel weinig mensen die werkelijk tijd hebben. Misschien wel niet een. Daarom draven de mensen door het leven, als een weggeslingerde steen. Bijna allen houden onder het lopen de ogen op de grond gericht en zwaaien de armen ver van zich af, om maar snel vooruit te komen. Wanneer iemand ze staande houdt, roepen ze wrevelig: 'Waarom stoor je me, ik heb geen tijd. Zorg liever, dat je je eigen tijd nuttig gebruikt.' Ze doen alsof een mens die hard loopt meer waard en dapperder is dan iemand die langzaam loopt.

Ik heb een man gezien wiens hoofd uit elkaar barstte, zijn ogen rolden, zijn muil was opengesperd als van een stervende vis, die rood en groen werd en met handen en voeten om zich heen sloeg, omdat zijn dienaar een ademtocht later kwam dan hij beloofd te zullen komen. Die ademtocht was voor hem een groot verlies, dat nooit meer kon worden goedgeemaakt. De dienaar moest zijn hut verlaten, de Papalagi joeg hem weg en berispte hem: 'Nu heb je me genoeg tijd ontstolen. Een mens die geen eerbied heeft voor de tijd, is hem niet waard.'

Een enkele maal slechts heb ik een mens gezien, die veel tijd had, die er nooit over klaagde, maar hij was arm en vuil en veracht. De mensen liepen in een wijde boog om hem heen en niemand sloeg acht op hem. Ik begreep dit niet, want zijn tred was zonder haast en zijn ogen waren stil en lachten vriendelijk. Toen ik hem daarover vroeg, vertrok hij zijn gezicht en hij zei treurig: 'Ik heb mijn tijd nooit goed weten te besteden, daarom ben ik nu een arme verachte sukkel.' Deze mens had tijd, maar ook hij was niet gelukkig.

Met al zijn krachten en met al zijn gedachten streeft de Papalagi ernaar de tijd zo dik te maken als maar mogelijk is. Het water en het vuur, de storm, de bliksemstralen van de hemel gebruikt hij om de tijd op te houden. Hij doet ijzeren wielen onder zijn voeten en geeft zijn woorden vleugels, om meer tijd te hebben. — En waartoe dient al die grote moeite? Wat doet de Papalagi met zijn tijd? — Ik ben daar nooit helemaal achter gekomen.

Ik geloof dat de tijd hem ontsnapt als een slang uit een natte hand, juist omdat hij hem teveel vasthoudt. Hij laat de tijd niet tot zich komen. Altijd jaagt hij hem met uitgestrekte handen na, hij gunt hem de rust niet zich uit te strekken in de zon. Altijd moet hij hem vlak bij zich hebben en hij moet zingen en iets vertellen. Maar de tijd is stil en vreedzaam en heeft de rust lief en ligt graag stil op de mat. De Papalagi heeft de tijd niet herkend, hij begrijpt hem niet en daarom mishandelt hij hem met zijn ruwe gebruiken.

O, gij geliefde broeders! Wij hebben ons nooit over de tijd beklagd, wij hebben hem liefgehad zoals hij kwam, nooit zijn we hem nagerend. Of hebben we hem in stukken gesneden of samengevoegd. Nooit heeft hij ons zorgen of verdriet bereid. Is er iemand onder ons die geen tijd heeft, dat hij spreke! Allen hebben wij tijd in overvloed; maar we zijn ook tevreden met hem, we hebben niet meer tijd nodig dan we hebben en we hebben toch tijd genoeg. We weten, dat we altijd nog vroeg genoeg ons einddoel zullen bereiken, en dat de grote Geest ons roept, wanneer het hem goeddunkt, ook al kennen wij het getal van onze manen niet. Wij moeten de arme, verdwaasde Papalagi van zijn waandenkbeelden bevrijden, wij moeten hem zijn tijd teruggeven. Wij moeten zijn kleine ronde tijdmachine stukslaan en hem verkondigen dat er tussen zonsopgang en zonsondergang veel meer tijd is dan een mens gebruiken kan.

Aldus sprak Tuiavii, het zuidzeeopperhoofd.

Ik dank jullie voor de aandacht, fijne kerstdagen. En neem de tijd!